

मा.राज्य माहिती आयुक्त, राज्य माहिती आयोग, विदर्भ क्षेत्र, नागपूर यांच्या समोरील
माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम १९(३) अंतर्गत अपील -

१) अपील क्रं. १४०१/२००७

२) अपील क्रं. १४०२/२००७

१) श्री म.का. लाडके, सचिव,
कृषि उत्पन्न बाजार समिती, वणी
जिल्हा यवतमाळ.

अपीलकर्ता

वि रु ध्द

२) प्रथम अपीलीय अधिकारी तथा
जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, यवतमाळ.

३) जन माहिती अधिकारी तथा

उत्तरवादी

(आदेश पारित दिनांक १७.४.२००८)

नि र्ण य

अपीलकर्ता यांनी दिनांक २४.११.२००६ रोजी राज्य माहिती आयोगाकडे माहितीचा
अधिकार अधिनियम, २००५ चे कलम, १९ (३) अन्वये दोन द्वितीय अपील दाखल केली आहे.
सदरच्या दोनही द्वितीय अपीलाची सुनावणी आज घेण्यात आली. अपीलकर्ता व उत्तरवादी हजर
आहेत.

२. अपीलकर्ता यांनी प्रथम अपीलीय अधिकारी तथा जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था,
यवतमाळ यांचेकडील अपील क्रमांक १५/२००६ व १२/२००६ मध्ये अनुक्रमे दिनांक २५/९/२००५
व ७/९/२००५ रोजी दिलेल्या निर्णयाचे विरुद्ध दोनही द्वितीय अपील दाखल केले आहे.

३. अपील क्रमांक १४०१/२००७ मध्ये दिनांक २५.९.२००५ रोजी प्रथम अपीलीय अधिकारी
तथा जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, यवतमाळ यांनी अर्जदार अपीलार्थी श्री भैय्याजी
शंकरराव चवने विरुद्ध माहिती अधिकारी तथा सचिव, कृषि उत्पन्न बाजार समिती, वणी जिल्हा
यवतमाळ- उत्तरवादी यामधील प्रस्तावनेत नमूद कारण मिमांसेच्या अनुषंगाने अपीलार्थी श्री
भैय्याजी शंकरराव चवने यांचे अपील स्विकृत करण्यात येत असून त्यांना उत्तररार्थी यांनी
वांछित व विहित माहिती परिपूर्ण व सत्य स्वरूपात विहित कालावधीत विहित रित्या पुरवावी.
अपीलार्थी यांना या निर्णयाविरुद्ध विहित तरतूदीनुसार दूसरे अपील सक्षम प्राधिकरणापुढे विहित

मुदतीत करता येईल. प्रकरणाची वस्तुस्थिती व परिस्थिती विचारात घेता खर्चा संबंधाने कोणतेही आदेश नाही, असा निर्णय दिलेला आहे.

४. सदरच्या प्रकरणामध्ये श्री भैयाजी शंकरराव चवने अर्जदार यांनी दिनांक ७.८.२००६ रोजी सौ. सुलोचना महादेवराव कातकडे, उपसभापती यांना आतापर्यंत दिलेले मानधन, सभा भत्ता व ट्राव्हलींग भत्ता किती दिला आहे. श्री महादेवराव कातकडे यांचे सन २००१-२००२ व १९९९-२००० ला लायसन्स अडते व व्यापाराची सत्य प्रत. सुनिल महादेवराव कातकडे यांचे सन २०००-२००१, २००१-२००२ च्या लायसन्स व व्यापाराकरीता लायसन्सची सत्यप्रत ही व्यक्तीशः घेणार असे नमूद करून माहिती मागीतलेली दिसून येते.

५. सदरच्या अर्जाचे अनुषंगाने जन माहिती अधिकारी तथा सचिव, कृषि उत्पन्न बाजार समिती यांनी दिनांक २८.८.२००६ रोजी कृषि उत्पन्न बाजार समिती ही शासकिय प्राधिकरण नसल्यामुळे तसेच बाजार समितीला शासनाकडून कोणतेही नियमित अनुदान व अर्थसहाय्य प्राप्त होत नसल्यामुळे ही बाजार समिती केंद्रीय माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कक्षेत येत नाही. सबब, आपण सादर केलेले वरील संदर्भिय अर्ज या पत्राद्वारे फेटाळण्यात येत आहे. सदरच्या निर्णयाने समाधान न झाल्यामुळे अर्जदार यांनी दिनांक ८.९.२००६ रोजी जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, यवतमाळ यांचेकडे प्रथम अपील दाखल केलेले दिसून येते. व वर नमूद केल्याप्रमाणे सदरच्या प्रथम अपीलाचा निर्णय हा दिनांक २५.९.२००६ रोजी देण्यात आलेला असून माहिती उपलब्ध करून द्यावी, असा निर्णय दिलेला आहे. व त्याच निर्णयाचे विरुद्ध द्वितीय अपील दाखल केलेले आहे.

अपील क्रमांक १४०२/२००७ मध्ये अर्जदार कलमनयन द्वारकादास किलावत यांनी जन माहिती अधिकारी तथा सचिव, कृषि उत्पन्न बाजार समिती यांचेकडे सभापती, सचिव व कृषि उत्पन्न बाजार समितीच्या संचालक मंडळाने केलेल्या प्रवास भत्याच्या बिलाची सत्यप्रत, खालील कालावधीत पाणी, वीज व इतर बाबीकरीता (शेतकरी व व्यापा-यांच्या दृष्टीने) बांधकाम इ. बाबीवर झालेल्या खर्चाचा तपशिल, माहितीचा कालावधी १ ऑक्टोबर, २००५ ते ३१ मार्च, २००६ पावेतो दिलेला असून माहिती व्यक्तीशः घेणार असे नमूद केलेले दिसून येते. सदरच्या अर्जाच्या अनुषंगाने दिनांक ५.८.२००६ रोजी जन माहिती अधिकारी यांनी आपण सादर केलेल्या

अर्जात माहितीचा विषय मोघम स्वरुपाचा असून त्याद्वारे कोणताही अर्थबोध होत नसल्यामुळे त्यांच्या अर्जावर लिहिण्यात आलेली तारीख संभ्रम निर्माण करणारी असल्यामुळे सदर अर्ज फेटाळण्यात येत आहे. सदर निर्णयाच्या विरुद्ध या पत्राच्या तारखेपासून ३० दिवसांचे आंत मा. जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, यवतमाळ यांचेकडे अपील करण्याची आपणास मुभा राहिल. सदरच्या निर्णयाने अर्जदार यांचे समाधान न झाल्यामुळे त्यांनी दिनांक १४.८.२००६ रोजी प्रथम अपील दाखल केलेले होते असे प्रथम अपीलीय अधिकारी यांचे निर्णयावरून दिसून येते. सदरच्या प्रथम अपीलाच्या निर्णयाच्या प्रस्तावनेत नमूद कारण मिमांसेच्या अनुषंगाने अपीलार्थी श्री कमलनयन द्वारकादास किलावत यांचे अपील स्विकृत करण्यात येत असून त्यांनी अपीलार्थी यांना वांछित व विहित माहिती परिपूर्ण व सत्य स्वरुपात विहित कालावधीत विहितरित्या पुरवावी. अपीलार्थी यांना निर्णया विरुद्ध विहित मुदतीत विहित तरतूदीनुसार दूसरे अपील सक्षम प्राधिका-यापुढे विहित मुदतीत करता येईल. प्रकरणाची वस्तुस्थिती व परिस्थिती विचारात घेता खर्चा संबंधाने काहीही आदेश नाही, असा निर्णय दिलेला दिसून येतो.

६. सदरच्या दोनही अपीलाच्या निर्णयाविरुद्ध दाखल केलेल्या द्वितीय अपील मेमोमध्ये अपीलकर्ता यांनी श्री भैय्याजी शंकरराव चवने यांनी समिती उपसभापती यांचे संबंधाने व्यक्तीशः माहिती मागीतली होती. सदर माहितीचा कोणत्याही सार्वजनिक कामकाजाशी किंवा हितसंबंधाशी कोणताही संबंध नाही. सदर माहिती व्यापक लोक हिताच्या दृष्टीने उघड करणे समर्थनिय नाही. बाजार समिती ही शासकिय प्राधिकरण नसल्यामुळे तसेच शासनाकडून समितीला प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष कोणतेही अर्थसहाय्य वा आर्थिक नियमित अनुदान मिळत नाही. त्यामुळे बाजार समिती केंद्रिय माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कक्षेत येत नाही. केंद्रिय आयकर कायद्यान्वये समितीचा स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा दर्जा काढून घेतल्याने समितीला आयकर भरावा लागत आहे. व त्यामुळे माहिती देण्यात आली नाही. समितीची तातडीची सर्वसाधारण सभा दिनांक २८.८.२००६ मधील ठराव क्रमांक २१ अन्वये ठरल्यावरून अर्जदार यांना माहिती देण्यात आलेली नाही. तसेच अपील क्रमांक १४०२/२००७ मध्ये श्री कमलनयन द्वारकादास किलावत हे समितीला वारंवार माहितीच्या अधिकारा अंतर्गत माहिती मागवितात. तसेच नेहमी अशी माहिती मागवून बाजार समितीच्या दैनंदिन कामकाजात अडथळा

आणत आहे. त्यामुळे समितीचे कामकाज करणे कठीण झाले आहे. यापूर्वी त्यांना दोनदा माहिती दिली. त्याचा उपयोग त्यांनी सदर माहिती इतरांना पुरवून सभासदांची बदनामी केली होती. सदर कायद्यांतर्गत माहिती मागवून इतरांना पुरवून दैनिक वृत्तपत्राला देवून समितीची नाहक बदनामी केली आहे. व अर्जदार यांनी मागीतलेल्या माहितीचा कोणत्याही सार्वजनिक कामकाजाशी किंवा हितसंबंधाशी कोणताही संबंध नाही. सदर माहिती ही व्यापक लोक हिताच्या दृष्टीने उघड करणे समर्थनिय नाही. बाजार समिती ही शासकिय प्राधिकरण नसल्यामुळे शासनाकडून समितीला प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष कोणतीही आर्थिक सहाय्यता वा आर्थिक नियमित अनुदान मिळत नाही. त्यामुळे बाजार समिती केंद्रिय माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कक्षेत येत नाही. त्यामुळे केंद्रिय आयकर कायद्यान्वये समितीचा स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा दर्जा काढून टाकल्याने समितीला आयकर भरावा लागत आहे. व त्यामुळे माहिती देण्यात आलेली नाही. समितीची तातडीची सर्वसाधारण सभा दिनांक २८.८.२००६ मधील ठराव क्रमांक २१ अन्वये ठरविल्यावरून अर्जदार यांना माहिती देण्यात आलेली नाही व त्यामुळेच प्रथम अपीलीय अधिकारी यांचे निर्णयाविरुद्ध अपील दाखल करण्यात येत आहे.

७. सदरच्या अपीलाच्या सुनावणीस अपीलकर्ता यांचे तर्फे अॅड. अ.के. सोमानी हजर झाले असून त्यांनी युक्तीवाद केला की, १) अर्जदाराने त्यांच्या अर्जामध्ये माहिती मागण्याचे कारण दिलेले नाही. २) सदरची मागीतलेली माहिती त्रयस्थ पक्षाची माहिती आहे. ३) व कृषि उत्पन्न बाजार समिती माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कक्षेत येत नाही.

८. केंद्रिय माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम ६ (२) प्रमाणे अर्जदारास त्याला संपर्क साधण्याच्या पत्याव्यतिरिक्त माहिती विचारण्यासाठी कोणतेही कारण विचारता येत नाही, अशी तरतूद आहे. व त्यामुळे दोनही अर्जात अर्जदाराने माहितीचे कारण दिलेले नाही म्हणून त्यांना माहिती उपलब्ध करून देता येत नाही हे म्हणणे संयुक्तिक नाही. (२) सभापती, कृषि उत्पन्न बाजार समिती किंवा उपसभापती, कृषि उत्पन्न बाजार समिती यांचे मानधन व भत्ते याबद्दल जी माहिती विचारलेली आहे ती माहिती ही त्रयस्थ पक्षाची माहिती होऊ शकत नाही. सभापती व उपसभापती हे निवडून आलेले पदाधिकारी असल्यामुळे सार्वजनिक संस्थेच्या पदावर आहेत व त्यामुळे सार्वजनिक संस्थेच्या निधीमधून पदाधिकारी म्हणून जे कोणतेही मानधन किंवा

भत्ते दिले जातात ती वैयक्तिक माहिती होत नाही. व त्यामुळे ही त्रयस्थ पक्षाची माहिती होऊ शकत नाही. (३) कृषि उत्पन्न बाजार समिती यास केंद्रिय माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ लागू नाही याकरीता सार्वजनिक प्राधिकरण या संज्ञेची व्याख्या अधिनियमाचे कलम २ (ज) मध्ये दिलेली आहे.

" (ज) "सार्वजनिक प्राधिकरण" याचा अर्थ ; (क) संविधानाद्वारे किंवा त्याअन्वये, (ख) संसदेने तयार केलेल्या कोणत्याही अन्य कायद्याद्वारे, (ग) राज्य विधान मंडळाने तयार केलेल्या कोणत्याही कायद्याद्वारे (ख) समूचित शासनाने काढलेले अधिसूचनेद्वारे किंवा आदेशाद्वारे स्थापन करण्यात आलेले किंवा गठीत करण्यात आलेले कोणतेही प्राधिकरण किंवा निकाय किंवा स्वराज्य संस्था असा आहे. व त्यात (एक) समूचित शासनाची मालकी असलेली, त्याचे नियंत्रण असलेली किंवा त्यांच्याकडून निधीद्वारे तीला प्रत्यक्षपणे वा अप्रत्यक्षपणे मोठ्या प्रमाणात वित्त पुरवठा केला जाते अशी निकाय ; (दोन) समूचित शासनाकडून निधीद्वारे ज्यांना प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे मोठ्या प्रमाणात वित्त पुरवठा केला जातो अशी अशासकिय संस्था असा आहे. या व्याख्येतील प्रत्येक निकष हा स्वतंत्रपणे तपासून पाहाणे आवश्यक असते. व त्याप्रमाणे " (ग) राज्य विधान मंडळाने तयार केलेल्या कोणत्याही कायद्याद्वारे," या निकषाचा विचार केला असता कृषि उत्पन्न बाजार समिती ही मुळातच राज्य विधान मंडळाच्या महाराष्ट्र कृषि उत्पन्न पणन (विकास व विनियमन) अधिनियम, १९६३ च्या तरतूदीने गठीत झालेली असल्यामुळे अधिनियमातील वरील व्याख्येच्या अंतर्गत येते व त्यामुळे सदरचा अधिनियम हा कृषि उत्पन्न बाजार समितीस लागू आहे. शासनाद्वारे निधी मिळतो किंवा नाही हा निकष (घ) मध्ये दिला आहे. परंतु तो सुध्दा स्वतंत्र असा निकष आहे. व कोणत्याही एका निकषात प्राधिकरण येत असेल तर ते अधिनियमाप्रमाणे सार्वजनिक प्राधिकरण आहे व त्यांस सदरचा अधिनियम लागू आहे. व त्यामुळे अपीलकर्ता यांचे वकीलाचे म्हणणे हे ग्राह्य धरता येत नाही.

// ६ //

९. वरील सर्व कारण विचारात घेवून अपीलकर्ता यांचे दोनही अपील हे खारीज करण्यास पात्र आहे.

आदेश

- १) अपीलकर्ता यांचे दोनही अपीले हे खारीज करण्यात येत आहेत.
- २) सदरच्या निर्णयाची एक प्रत अपीलकर्ता व उत्तरवादी यांना देण्यात यावी.

दिनांक १७.४.२००८

(विलास पाटील)
राज्य माहिती आयुक्त,
राज्य माहिती आयोग, विदर्भ क्षेत्र, नागपूर